

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. október 16.

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2013. október 16. 8:00

I.

Időtartam: 90 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Egyértelmű válaszokat adjon, egyértelmű jelöléseket alkalmazzon – javítás esetén is!

Válaszaiban **a lényeg** megfogalmazására törekedjen, **ne lépje túl a rendelkezésre álló helyet!**

Csak annyi válaszelemet írjon, amennyit a feladat kér! (Ha többet ír, a beírás sorrendjében értékeljük válaszait.)

Kérjük, **kék színű** tollat használjon!

A feladatok megoldásához tartsa szem előtt az alábbi javaslatokat!

- Olvassa el figyelmesen a feladatokat!
- Kövesse figyelmesen a feladatlap utasításait!
- Tanulmányozza a feladatokhoz kapcsolódó forrásokat (kép, ábra, szöveg, térkép)!
- Válaszait gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írja le!
- A személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők!

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. A feladat az ókori görög valláshoz kapcsolódik.

Melyik olümposzi istenről szólnak az alábbi szövegek? Válassza ki a felsorolásból és írja a megfelelő isten nevét a kipontozott helyre! (Elemenként 0,5 pont.)

Olümposzi istenek: Aphrodité, Apollón, Árész, Artemisz, Déméter, Dionüszosz, Héphaisztosz, Héra, Hermész, Pallasz Athéné, Poszeidón, Zeusz

a) „Büszke [...], a nagy istent zengem e dalban,
föld rendítőjét meg a meddő tengeri árét,
őt, akié az egész tenger, s Helikón, s a nagy Aigai.
Földrázó, kettős tisztet kaptál te az égtől,
hogyan lovakat szelidíts és hogyan megmentsd a hajókat.
Üdvözlégy, boldog, földtartó, kékhaju isten,
légy a hajósoknak jószívű megsegítője.”
(Homéroszi himnusz)

.....

b) „[...] a dicső istennőt, kezdem énekelni,
a bagolyszeműt, kinél bőségben van a meggondolt tanács
és meglágyíthatatlan a szíve, a tiszteletre méltó szüzet,
a városvédőt, az erőset, Tritogeneiát, aki magának a
meggondoltságot adó [...] felséges fejéből született,
és mindjárt vele volt harci fegyverzete, aranyból, ragyogva;
megdőbbenve nézték a halhatatlan istenek.”
(Homéroszi himnusz)

.....

c) „Rajta, no, próbáljátok meg, lássátok is együtt,
egy nagy aranyláncot függesszetek itt le az égről,
istenek, istennők, s mind csimpaszkodjatok abba:
s még így sem fogjátok tudni lehúzni a földre
[...] legfőbb hadurat bármily hosszan húzakodtok:
míg azután, ha magam vágnálak húzni magasba,
fölhúználak a földdel is én, tengerrel is együtt:
és az Olümposz csúcsa köré kötném ama láncot,
és az egész mindenség fönt csünghetne a légtérben.
Ennyire több vagyok én istennél s emberi népnél.”
(Homérosz: Iliász)

.....

d) „mert fiu jött a világra, ravasz, nyájasszavu csalfa;
nyájhajtó tolvaj, rabló, álmok vezetője,
éjszaka is figyelő, kapukon beleső, ki csodákat
volt hivatott hamarost cselekedni az égilakók közt.
Hajnalban született, délben pengette a lantot
s este, a hó negyedik napján, amikor született, a
[...] barmaid elhajtotta.”
(Homéroszi himnusz)

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

e) „Messzelövő és ezüstíjjas, aranyoshajú [...] szentélyétől a szót így küldötte nekünk. Hallgassátok [...], s Püthóból ti vigyétek isteni jóslatigém és teljes szavaim!”
(Diodórosz: *Történeti könyvtár*)

.....

f) „[...] Zephürosz nedves szele vitte hullámos, zúgó vizén át Küprosz szigetére lágy habokon. S az aranyzalagos Hórák befogadták örvendezve, felöltöztették égi ruhába, szépenfont koszorút, aranyéket téve fejére, átfúrt cimpájába pedig viruló függőket rézből s drága aranyból, gyengédívű nyakára s hószínű mellére aranyló láncokat adtak,”
(Homéroszi himnusz)

.....

3 pont	
--------	--

2. A feladat a középkori Európa gazdaságtörténetével kapcsolatos.

Válaszoljon a kérdésekre a forrás és ismeretei segítségével!

„11. A bírságokat és büntetéseket, amelyeket nálunk megállapítottak, és amelyeket mi is megtartunk, az alábbiakban soroljuk fel.

12. Ha valahol [...] helyenként bevágott posztót találnak, vagy pedig olyat, amelyről kiderül, hogy hulladékból vagy gyapjúcafatokból készült, vagy amelyet világos fonallal javítottak meg, az ilyen posztót el kell kobozni a mestertől, az utóbbi pedig fizet egy font heller bírságot.

15. [...] büntetést fizet az is, aki kettőnél több szövőszéken dolgozik [...].

24. Ha valakinél elrejtett szövőszéket találnak, 1 márkát fizet utána [...].

31. Akit éjjeli munkán tetten érnek, 1 márkát fizet [...].

35. Ha valamely mester bolyhozza a posztót, és a két mester, [aki megvizsgálja a posztót] feljelentést tesz, hogy azt rosszul mosta ki, a hibás fizet egy verdung büntetéspénzt és bead egy negyed bort a céhházba.

44. A [festék előállításához használt növényt] azon a két vásárcsarnokon kívül, ahol azt ellenőrzik és értékelik, tilos vásárolni, büntetés: egy verdung és negyed bor.”

(A frankfurti posztókészítők szabályzata, 1345)

a) **Hogyan nevezzük szakkifejezéssel a frankfurti posztókészítőknek a fenti szabályzatot kiadó társulását?** (1 pont)

.....

b) **A munkavégzés mely összetevőit szabályozták annak érdekében, hogy korlátozzák az előállítható áru mennyiségét?** Két választ írjon a forrásrészlet alapján! (Elemenként 0,5 pont.)

.....

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

c) Foglalja össze egyetlen szóval, mit igyekeznek biztosítani a forrásrészlet azon intézkedései, amelyek nem az előállítható áru mennyiségének korlátozására irányulnak! (1 pont)

.....

d) Milyen általános célja volt a mesterek közti piaci verseny korlátozásának? (1 pont)

.....

.....

4 pont	
--------	--

3. A feladat Magyarország középkori történetéhez kapcsolódik.

Oldja meg a feladatokat a források és ismeretei segítségével! (Elemenként 0,5 pont.)

A) „Pannónia első vértanúja a földre térdelve hangosan így kiáltott: «Uram, Jézus Krisztus, ne ródd fel nekik bűnül, mert nem tudják, mit tesznek.» Ám azok ezt látva még jobban megdühödtek, neki támadtak, és kocsiját felfordították a Duna partjára. Ott leráncigálták kocsijáról, taligára rakták és Kelenföld hegyéről letaszították.”
(Középkori legenda)

a) Nevezze meg a szövegben említett vértanút!

B) „[a magyar király] »ellenségeitől erősen háborgatott nőtestvérének, Zvoimir király özvegyének« és a legtekintélyesebb [...] pártnak hívására még az 1091. év tavaszán el is indult [...]. [Az ország] megszerzésére – az egykorú író szerint – »nem telhetetlenségből« tört, hanem »mert az utód nélkül elhalt Zvoimir királynak első fokon álló rokona volt, s így annak öröksége a királyi jog szerint őt illette meg.«”
(Hóman Bálint történész)

b) Nevezze meg azt a magyar királyt, akiről a szöveg szól!

.....

c) Nevezze meg azt az országot, amelynek a megszerzéséről a szöveg szól!

.....

C) „A tatárok nem messze a hadseregtől találtak egy gázlót, és egy éjszaka alatt mindnyájan átkeltek rajta, és hajnalban a király egész seregét körülvéve, jégesőként kezdték lőni nyilait a hadseregére. A magyarok, részint, hogy meglepték, részint, hogy ravaszsággal megelőzték őket, fegyvert öltve, lóra szálltak, de a katonák nem tudták uraikat, az urak katonáikat megtalálni, és amikor harcba indultak, lanyhán és egykedvűen vonultak.” (Rogerius: *Siralmas ének*)

d) Nevezze meg a szövegben szereplő magyar királyt!

.....

e) Nevezze meg a helységet, ahol a csata zajlott!

f) Adja meg a csata dátumát! (évszám)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

D) „[...] tehát rokona volt Gézának s [...] a *leviratus* ősi jogszokásának akart érvényt szerezni, melynek értelmében az özvegyet férje nemzetsége férjhez adhatja annak öccséhez – a magyar szólásmód szerint „kisebbik urához” – vagy a nemzetségnek más férfitagjához. A trónt pedig a [...] hagyományos és Géza idejéig sértetlen örökösödési rend értelmében, mint Árpád nemzetségének legidősebb férfitagja követelte magának.” (*Hóman Bálint történész*)

g) Nevezze meg a szövegben említett trónkövetelőt!

.....

h) Nevezze meg szakkifejezéssel a szövegben említett hagyományos öröklési rendet!

.....

4 pont	
--------	--

4. A feladat Európa XVI-XVII. századi történetének jelentős eseményeivel kapcsolatos. Oldja meg a feladatokat a források és ismeretei segítségével! (Elemenként 0,5 pont.)

„27. Emberi balgaságot hirdetnek, amikor azt mondják, hogy mihelyt a ládába dobott pénz megcsörren, a lélek azonnal a mennybe száll.

28. Csak annyi bizonyos, hogy a ládában megcsörrenő pénz által nagyra nőhet a haszonlesés és a kapzsiság. Az egyház közbenjáró szolgálatának eredményessége azonban egyedül Isten jótetszésétől függ.” (*Részlet a 95 pontból*)

a) Nevezze meg a forrásrészlet szerzőjét!

b) Melyik évben került nyilvánosságra ez a dokumentum?

„[...] a Római Birodalomban a sok évig tartó veszekedés és belső nyugtalanság annyira elterjedt, hogy nemcsak egész Németország, de néhány szomszédos királyság, különösen Svédország és Franciaország, is károkat szenvedett [...]” (*Részlet egy békeszerződésből*)

c) Nevezze meg azt a háborút, amelyről a forrásrészlet szól!

.....

d) Melyik évben ért véget ez a háború?

„A felső- és alsóháznak [...] összegyülekezett tagjai [...] egy írásbeli nyilatkozatot adtak ki [...], amint az itt következik: 1. Hogy a bitorolt hatalom, ti. a törvények ideiglenes hatályon kívül helyezése vagy a törvények végrehajtásának megakadályozása, csupán királyi tekintély alapján, a parlament hozzájárulása nélkül, törvénytelen.” (*Részlet egy nyilatkozatból*)

e) Nevezze meg azt az államformát, amelyet ennek a dokumentumnak alapján vezettek be?

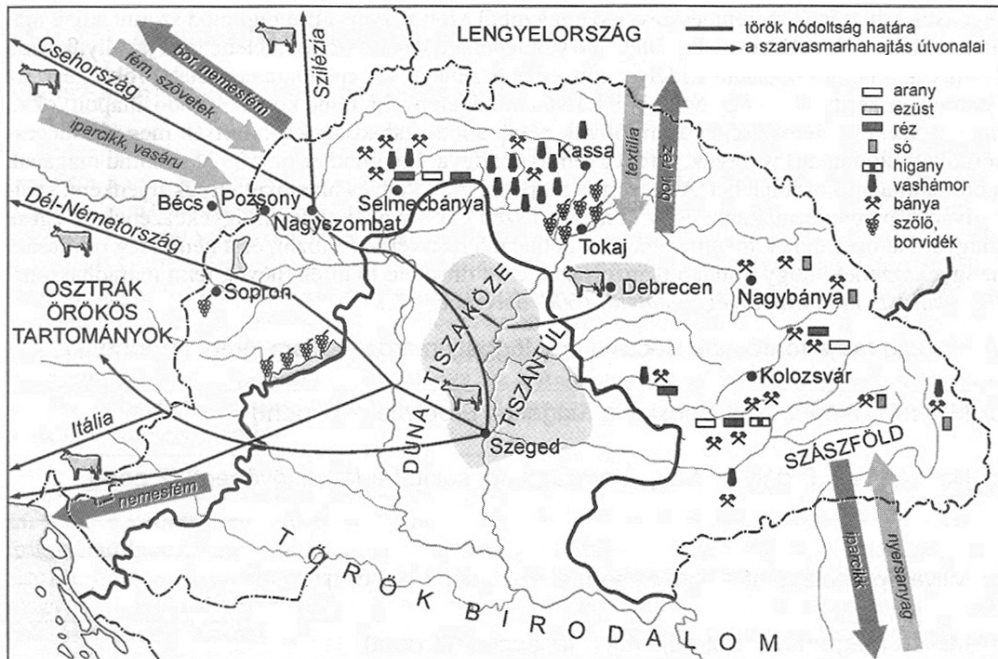
.....

f) Melyik évben adták ki a dokumentumot?

3 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. A feladat a három részre szakadt Magyarország gazdaságával kapcsolatos. Oldja meg a feladatokat a térképvázlat és ismeretei segítségével! (Elemenként 1 pont.)

Magyarország gazdasága a XVI–XVII. században

a) Nevezze meg azt az árucikket, amelyre az állítás vonatkozik! (A térképvázlaton jelölt árucikkek közül válasszon!)

Magyarország legfontosabb kiviteli cikke a XVI–XVII. században.

.....

b) Nevezze meg azt a nemzetiséget, amelyre az állítás vonatkozik!

A három részre szakadt Magyarországon élő népcsoport, amelynek egyik, kiváltságokkal rendelkező területén hazai viszonylatban fejlett fém-feldolgozóipar alakult ki.

.....

c) Nevezze meg azt a területet, amelyre az állítás vonatkozik!

A XVI. században Habsburg uralom alá került királyság, ahonnan jellemzően iparcikkek érkeztek Magyarországra.

.....

d) Nevezze meg Magyarországhárom része közül azt, amelyre az állítás vonatkozik!

Az 1610-es és 1620-as években jelentősen nőttek az uralkodójának bevételei, amelyhez az ekkoriban megszerzett vármegyék marhakereskedelme is hozzájárult. A magas bevételek erős központi hatalom kiépítését tették lehetővé.

.....

4 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. A feladat az ipari forradalmak korában jellemző demográfiai változásokkal kapcsolatos.

Nevezze meg az adatok és ismeretei segítségével azt az országot, amelyre az állítás vonatkozik! A táblázatban szereplő országok közül válasszon! (Elemenként 1 pont.)

Bevándorlók az Amerikai Egyesült Államokba néhány európai országból 1841–1910 (fő)							
országok	1841–50	1851–60	1861–70	1871–80	1881–90	1891–1900	1901–10
Osztrák-Magyar Monarchia	nincs adat	nincs adat	7 800	72 969	353 719	592 707	2 145 266
Németország	434 626	951 667	787 468	718 182	1 452 970	505 152	341 498
Írország	780 719	914 119	435 778	436 871	655 482	388 416	339 065
Olaszország	1 870	9 231	11 725	55 759	307 309	651 893	2 045 877
Nagy-Britannia*	267 044	423 974	606 896	548 043	807 357	271 538	525 950
Franciaország	77 262	76 358	35 986	72 206	50 464	30 770	73 379
Oroszország	551	457	2 512	39 284	213 282	505 290	1 597 306

* Írország nélkül.

a) Az ország történetében a legjelentősebb kivándorlási hullámot az 1845-ben megjelenő burgonyavész és az azt követő éhínség idézte elő. Az 1860-as évekre az innen kivándoroltak alkották az Egyesült Államok katolikus lakosságának túlnyomó többségét.

.....

b) A második ipari forradalom kezdeti időszakában még jelentős volt innen a kivándorlás az Egyesült Államokba. Később a látványos gazdasági fejlődéssel és az első gyarmatok megszerzésével összefüggésben visszaesett a kivándorlók száma.

.....

c) A XIX–XX. század fordulóján bekövetkezett gazdasági visszaesés jelentős kivándorlási hullámot indított el. A XX. század első évtizedében kivándorló több mint kétmillió lakos többsége az országnak az ipari forradalom által nem érintett, elmaradottabb déli területeiről származott.

.....

d) A kivándorlók száma a XIX–XX. század fordulóján jelentősen nőtt, elsősorban az antiszemita pogromok (a zsidók ellen szervezett, gyilkosságokkal és rombolással járó támadások) miatt. A számukra kijelölt letelepedési övezetekben élő zsidók közül a XIX. század utolsó és a XX. század első évtizedében összesen több mint egy millióan menekültek az Egyesült Államokba.

.....

4 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. A feladat a XIX–XX. század fordulójának magyar városi társadalmához kapcsolódik. Döntse el az alábbi személyekről, melyik társadalmi csoportba tartoztak a leírás alapján! Írja a személyek sorszámát a táblázat megfelelő mezőjébe! Egy mezőbe csak egy számot írjon! Két személy kimarad. (Elemenként 0,5 pont.)

Társadalmi réteg	Személyek	
nagypolgárság		
középosztály		
kispolgárság		
munkásosztály		

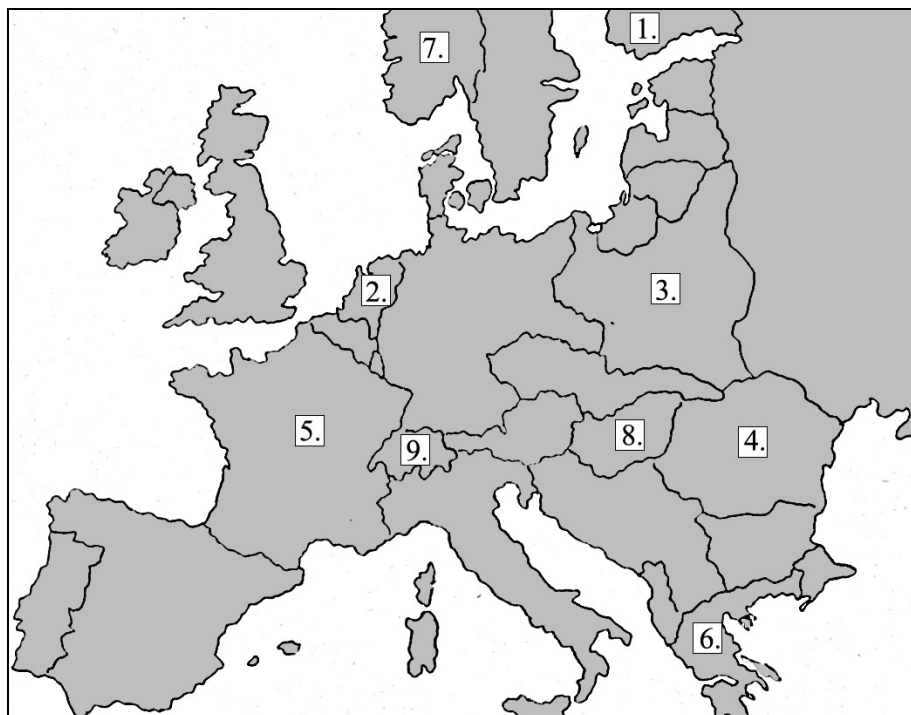
1. Peyer Károly: géplakatos, az önkéntes beteg-segélypénztár pénztárnoka
2. Móricz Zsigmond: író, újságíró, szerkesztő
3. gróf Tisza István: földbirtokos, miniszterelnök
4. báró Kornfeld Zsigmond: bankár, a Magyar Általános Hitelbank vezérigazgatója
5. Pócze Borbála: mosónő
6. Nemecek András: szabómester, földszinti lakása a műhelye is egyben
7. Szántó Kovács János: napszámos, kubikos
8. Mechwart András: feltaláló, a Ganz-gyár vezérigazgatója,
9. Bergmann Adolf: egy lakatosműhely és egy kétlakásos bérház tulajdonosa
10. Münz Jónásné: egy vegyesbolt tulajdonosa és egyben eladója

4 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8. A feladat a második világháborúhoz kapcsolódik.

Döntse el, hogy a térképen számmal jelölt országok közül melyikre igaz az állítás! Írja az országok sorszámát a megfelelő állítás után a kipontozott helyre! Egy sorszám kimarad. (Elemenként 0,5 pont.)

- a) Az első világháború veszteseként kezdettől fogva a békeszerződés revíziójára törekedett, mivel ebben csak Olaszország és Németország segítségére számíthatott, a tengelyhatalmak oldalán vett részt a háborúban.
- b) 1939-40 fordulóján vesztes háborút vívott a Szovjetunióval, ezért csatlakozott később a tengelyhatalmakhoz.
- c) Többek között a svéd vasérc-ellátás biztosítása céljából szállta meg a német hadsereg ezt az országot.
- d) A legnagyobb náci haláltábor ennek a megszállt országnak a területén épült.
- e) Eredetileg Franciaország szövetségeseinek számított, de annak gyengülése, valamint a Szovjetunióval meglévő területi viszály miatt végül Németország oldalára állt.
- f) Miután Németország legyőzte, csak az északi részét szállta meg, a déli területeken bábkormány működött, amely a gyarmatokat is irányította.
- g) A német hadsereg a francia védelmi vonalak megkerülésére alapozta nyugati hadjáratát, ennek során rohanta le ezt az országot is.
- h) Olaszország sikertelenül próbálta lerohanni ezt az országot, végül csak német segítséggel sikerült legyőzni.

4 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. A feladat a magyarországi zsidóság XX. századi történelméhez kapcsolódik.

Oldja meg a feladatokat a források segítségével!

a) Állapítsa meg, hogy a megadott adatok és a forrásrészletek alapján az ún. zsidótörvények közül melyik érintette egzisztenciálisan a felsorolt foglalkozások zsidó vallású képviselőit! Írja a foglalkozások sorszámát a táblázat megfelelő mezőjébe! Egy sorszám két mezőbe is kerülhet! (Elemenként 0,5 pont.)

A zsidó vallásúak aránya Magyarországon 1930-ban	
Magyarország lakosságából	5,1 %
földművesek közül	2,7 %
bányászat és kohászat alkalmazottai közül	0,1 %
pénzüntézetek alkalmazottai közül	35,7 %
katonai vezetők közül	0,4 %
sajtó munkatársai közül	34,0 %
tanítók közül	3,3 %
ügyvédek közül	49,2 %
művészek közül	24,8 %

„4.§. A sajtókamara, úgyszintén a színművészeti és filmművészeti kamarának tagjaiul zsidók csak olyan arányban vehetők fel, hogy számuk a kamara összes tagjai számának húsz százalékát ne haladja meg. [...]

5.§. Akár időszakai, akár nem időszakai lapnál munkaviszonyban álló munkatársnak [...] csak olyan arányban szabad alkalmazni, hogy számuk az állandó munkaviszonyban álló munkatársak számának húsz százalékát ne haladja meg.”
(Az 1938. évi XV. törvény – az ún. első zsidótörvény)

„5.§. Tisztviselőként vagy egyéb alkalmazottként zsidó nem léphet az állam, törvényhatóság, község, úgyszintén bármely más köztisztület, közintézet vagy közüzem szolgálatába. [...] A közép-, a középfokú és szakiskolákban oktatást végző zsidó tanárokat, a népiskolákban oktatást végző zsidó tanítókat [...] nyugdíjazni kell, illetőleg az erre irányadó szabályok szerint a szolgálatból végkielégítéssel el kell bocsátani. [...]

9.§. Ügyvédi, mérnöki, orvosi kamarába, sajtókamarába, úgyszintén színművészeti és filmművészeti kamarába zsidót tagul csak olyan arányban lehet felvenni, hogy a zsidó tagok száma az illető kamara összes tagjai [...] számának hat százalékát ne haladja meg.” (Az 1939. évi IV. törvény – az ún. második zsidótörvény)

Első zsidótörvény		Második zsidótörvény			

1. tanítónő	2. olajfűrőmester	3. színész	4. újságíró
5. vezérkari tiszt	6. szőlősgazda	7. rabbi	8. cseléd

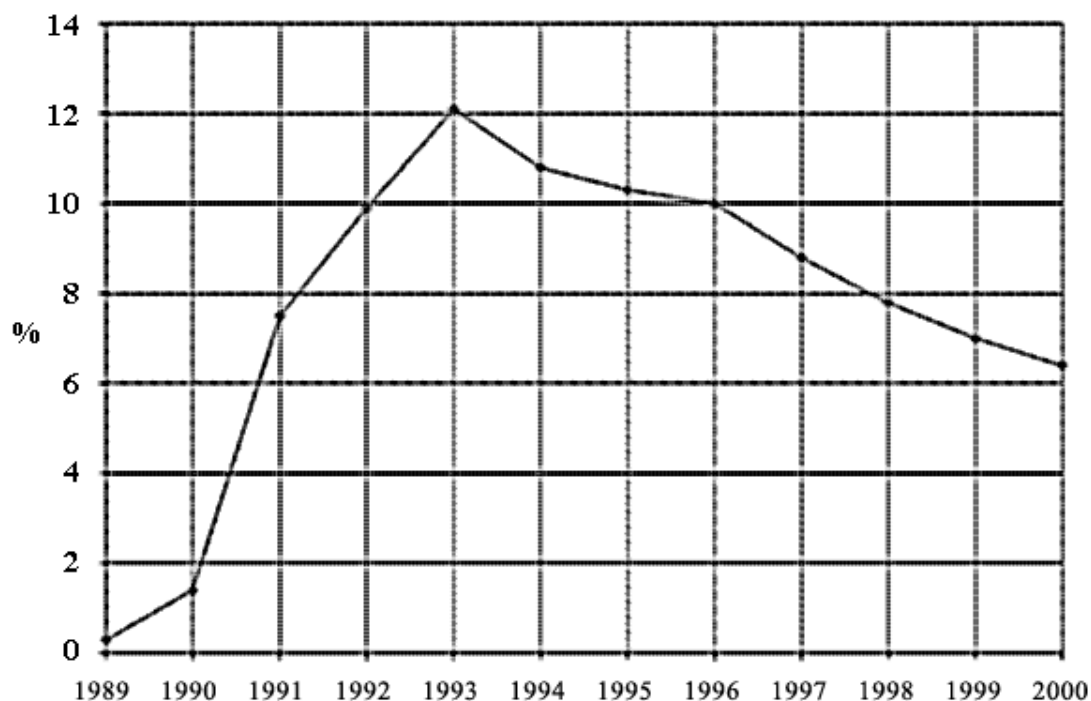
b) A források és ismeretei alapján fogalmazza meg, mi lehetett az oka annak, hogy épp 6%-ban korlátozták az ún. második zsidótörvény rendelkezései a zsidók arányát a legtöbb szakmában? (1 pont)

4 pont

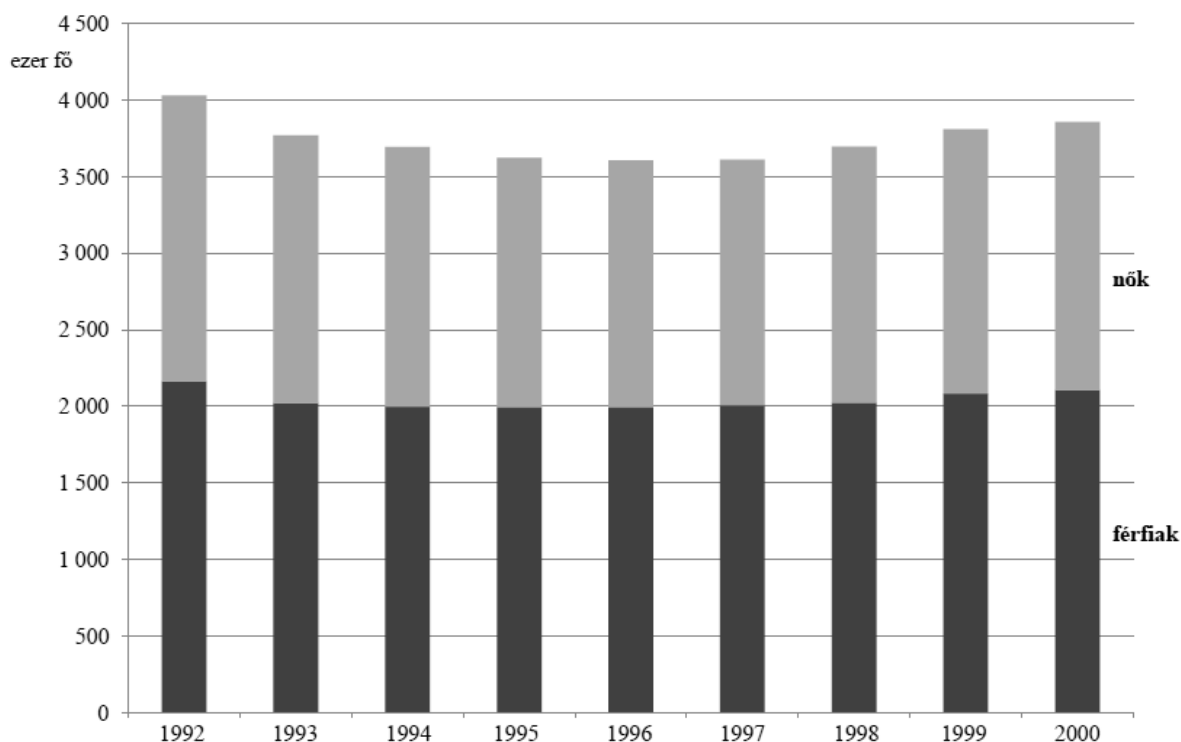
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

10. A feladat a rendszerváltás utáni Magyarország társadalmának változásaival kapcsolatos.

Döntse el az állításokról a források és ismeretei segítségével, hogy igazak vagy hamisak-e! Tegyen a táblázat megfelelő oszlopába X jelet! (Elemenként 0,5 pont.)

A munkanélküliek aránya a gazdaságilag aktív népességben belül (1989–2000)

A foglalkoztatottak száma és nemek szerinti megoszlása (1992–2000)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Állítás	Igaz	Hamis
a) A munkanélküliség drámai mértékű növekedésének hátterében az 1990-es évek elején a piacgazdaságra való áttérés állt.		
b) A (harmadik) köztársaság kikiáltásának évében a munkanélküliek aránya a teljes népességen belül nem érte el az egy százalékot.		
c) A rendszerváltás utáni első parlamenti ciklusban a munkanélküliség folyamatosan csökkent.		
d) 1994-től a munkanélküliek arányának csökkenésével egyidejűleg nőtt a foglalkoztatottak száma.		
e) 1992 és 1994 között a foglalkoztatottak száma a nők körében nagyobb arányban esett vissza, mint a férfiak körében.		
f) A foglalkoztatott nők és férfiak száma közti jellemző eltérés azzal magyarázható, hogy a nők születéskor várható átlagos élettartama alacsonyabb a férfiakénál.		

3 pont

11. A feladat Jugoszlávia felbomlásával kapcsolatos.**Oldja meg a feladatokat a források és ismeretei segítségével! (Elemenként 1 pont.)**

„[Annak a tagköztársaságnak az] elvesztésébe, amely külön nyelvvel és egyértelműen nyugatos kultúrájával kicsit mindig kilógott a jugoszláv tagköztársaságok sorából, a belgrádi szerb vezetés viszonylag könnyen beletörődött. [...] Sokkal nehezebb volt beletörődni azonban Horvátország és különösen Bosznia-Hercegovina elvesztésébe [...]” (Romsics Ignác történész)

a) Nevezze meg azt a volt jugoszláv tagköztársaságot (majd független államot), amelyre az idézet első mondata vonatkozik!

.....

b) Milyen etnikai oka volt annak, hogy Horvátország és Bosznia-Hercegovina elszakadásához másképpen viszonyult a belgrádi vezetés?

.....

.....

„Oroszország nyíltan és demonstratívan a nagy-szerb törekvéseket támogatta, az USA viszont ragaszkodott Bosznia-Hercegovina állami egységének megőrzéséhez. [...] [A végül létrejött] egyezmény értelmében Bosznia-Hercegovina – legalábbis elvben – olyan konföderációvá alakult, amelynek egyik tagállamát [...] a szerbek, a másikat pedig [...] a bosnyákok és a horvátok igazgatták.” (Romsics Ignác történész)

c) Nevezze meg a forrásban szereplő nagyhatalmak közül azt, amelyiknek elképzeléseihez közelebb állt Bosznia-Hercegovina sorsának rendezése!

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

d) Írja be a táblázat üresen hagyott mezőjébe a megfelelő vallás nevét!

Bosznia-Hercegovina lakosságának vallási megoszlása (2000)	
vallás	a vallás követői a teljes népesség százalékában
	40
ortodox	31
római katolikus	15
egyéb	14

4 pont	
--------	--

12. A feladat a magyar Alkotmánybírósághoz kapcsolódik.

Állapítsa meg a források és ismeretei segítségével, hogy 2012-ben az alábbi fiktív esetekben az Alkotmánybíróság jogosult lett volna-e megvizsgálni a kérdést és döntést hozni az ügyben? Írjon X jelet a táblázat megfelelő mezőjébe! (Elemenként 0,5 pont.)

„(3) A köztársasági elnök [...]

i) az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára megküldheti az Alkotmánybíróságnak, vagy megfontolásra visszaküldheti az Országgyűlésnek;” (Alaptörvény, 9. cikk)

„(2) Az Alkotmánybíróság

a) az Alaptörvénnyel való összhang szempontjából megvizsgálja az elfogadott, de ki nem hirdetett törvényeket;

b) bírói kezdeményezésre felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját;

c) alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját;

d) alkotmányjogi panasz* alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját;

e) a Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére felülvizsgálja a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját;

f) vizsgálja a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését;” (Alaptörvény, 24. cikk)

* Alkotmányjogi panaszt bárki benyújthat, akinek az Alaptörvényben biztosított valamely alapvető jogát (pl. tulajdonhoz való jog vagy a diszkrimináció tilalmát is magában foglaló emberi méltósághoz való jog) sérti a meghozott bírói döntés.

„(4) Mindaddig, amíg az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja**, az Alkotmánybíróság a 24. cikk (2) bekezdés b)-e) pontjában foglalt hatáskörében a központi költségvetésről, a központi költségvetés végrehajtásáról, a központi adónemekről, az illetékekről és járulékokról, a vámokról, valamint a helyi adók központi feltételeiről szóló törvények Alaptörvénnyel való összhangját kizárólag az élethez és az emberi méltósághoz való joggal, a személyes adatok védelméhez való

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

joggal, a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való joggal vagy a magyar állampolgársághoz kapcsolódó jogokkal összefüggésben vizsgálhatja felül, és ezek sérelme miatt semmisítheti meg.” (Alaptörvény, 37. cikk)

** 2012-ben az államadósság a GDP 80-77%-a között mozgott (MNB).

Fiktív esetek	Az AB jogosult	Az AB nem jogosult
a) A kormánypárti frakció százötven tagja kezdeményezné a földtörvény vizsgálatát.		
b) A köztársasági elnök az elfogadott köznevelési törvényt kihirdetése előtt elküldené az Alkotmánybíróságnak.		
c) Az alapvető jogok biztosa úgy véli, hogy a vámtörvény sérti az állampolgárok tulajdonhoz való alapvető jogát, és ezért az AB-hez fordulna.		
d) A köztársasági elnök a már kihirdetett Büntető Törvénykönyvet elküldené az Alkotmánybíróságnak.		
e) Kovács János alkotmányjogi panaszt nyújtana be, mert a honvédelmi törvényt alkotmányellenesnek tartja.		
f) A kormány szerint az adótörvény alkalmazásakor visszaélnék az állampolgárok személyes adataival, ami alkotmányellenes.		

3 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		maximális pontszám	elért pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok	1. Görög vallás	3	
	2. Középkori gazdaság	4	
	3. Magyarország a középkorban	4	
	4. XVI–XVII. századi Európa	3	
	5. Magyarország gazdasága	4	
	6. Ipari forradalmak kora	4	
	7. Városi társadalom	4	
	8. Második világháború	4	
	9. XX. századi zsidóság	4	
	10. Magyarország az 1990-es években	3	
	11. Jugoszlávia felbomlása	4	
	12. Alkotmánybíróság	3	
	Összesen	44	
I. Elért pontszám egész számra kerekítve			

javító tanár

Dátum:

	elért pontszám egész számra kerekítve	programba beírt egész pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok		

javító tanár

jegyző

Dátum: Dátum:

Megjegyzések:

- Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
- Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. október 16.

TÖRTÉNELEM
EMELT SZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA

2013. október 16. 8:00

II.

Időtartam: 150 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Egyértelmű válaszokat adjon, egyértelmű jelöléseket alkalmazzon – javítás esetén is!
Válaszaiban **a lényeg** megfogalmazására törekedjen, **ne lépje túl a rendelkezésre álló helyet!**

Kérjük, **kék színű** tollat használjon!

A feladatok megoldásához tartsa szem előtt az alábbi javaslatokat!

- Olvassa el figyelmesen a feladatokat!
- Kövesse figyelmesen a feladatlapon utasításait!
- Tanulmányozza a feladatokhoz kapcsolódó forrásokat (kép, ábra, szöveg, térkép)!
- Használja minden feladat megoldásához a megengedett segédeszközöket: a középiskolai történelmi atlasz térképeit és a helyesírási szótárt! A személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők!
- Válaszait gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írja le!

A szöveges, kifejtendő feladatok elkészítéséhez az alábbi munkamenetet javasoljuk:

1. Helyezze el időben és térben a feladatban megjelölt problémát!
2. Használja föl a feladat megértéséhez a forrásokat, illetve a középiskolai történelmi atlaszt!
3. Gyűjtse össze azokat az általános fogalmakat (fejlődés, változás, termelés stb.), illetve az adott korszakhoz kapcsolódó fogalmakat (pl. várjobbágy, céh, személyi kultusz), amelyekkel az adott probléma bemutatható!
4. Építse be fogalmazásába a forrásokból megszerzhető információkat, következtetéseket!
5. Ha szükséges, készítsen vázlatot, illetve pizkozatot!
6. Tárja föl a probléma előzményeit, okait, következményeit!
7. Fogalmazzon meg feltételezéseket, magyarázatokat!
8. Építse be mondanivalójába önálló ismereteit (pl. nevek, évszámok), nézőpontját, véleményét!
9. Ügyeljen arra, hogy mondatai világosak legyenek!
10. Szerkessze meg szövegét, és figyeljen a helyesíráásra is!

Tájékoztató:

Az esszé javításának szempontjai:

- a feladat megértése,
- megfelelés a tartalmi követelményeknek,
- a válasz megszerkesztettsége, logikussága, nyelvhelyessége és helyesírása.

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Olvassa el figyelmesen!

A következő feladatok közül összesen **négyet** kell kidolgoznia.

Az alábbi szabályok alapján kell választania:
kidolgozandó:

kettő rövid és **kettő** hosszú feladat, amelyek közül **mindegyik más-más korszakra** és legalább **kettő a magyar történelemre** vonatkozik.

Tanulmányozza figyelmesen a feladatokat!

	Sorszám	Korszakok, témák	A feladat típusa
Egyetemes történelem	13.	Nyugati és keleti kereszténység	rövid
	14.	Kapitalista világgazdaság	hosszú
	15.	Demográfia	rövid
	16.	Szövetségi rendszerek	hosszú
Magyar történelem	17.	X. századi magyar társadalom és életmód	rövid
	18.	Hunyadiak törökellenes küzdelmei	hosszú
	19.	Mária Terézia és a magyar nemesség	rövid
	20.	Széchenyi és Kossuth gazdasági elképzelései	hosszú
	21.	Emberi jogok	rövid
	22.	A Kádár-korszak	hosszú

A feladatok tanulmányozása után **karikázza be a választott feladatok sorszámát!**

Ellenőrizze választása helyességét az alábbi táblázat kitöltésével!

A feladatválasztás szempontjai	Igen
Négy feladatot választott?	
Legalább két magyar történelmi feladatot választott?	
Legalább egy egyetemes történelmi feladatot választott?	
Két rövid és két hosszú feladatot választott?	
Mind a négy kiválasztott feladata különböző korszakból való? (A táblázatban a korszakokat a kettősvonal választja el.)	
Egyértelműen jelölte feladatválasztásait?	

A feladatok közül **csak a választott négyet dolgozza ki**, a többit hagyja üresen!

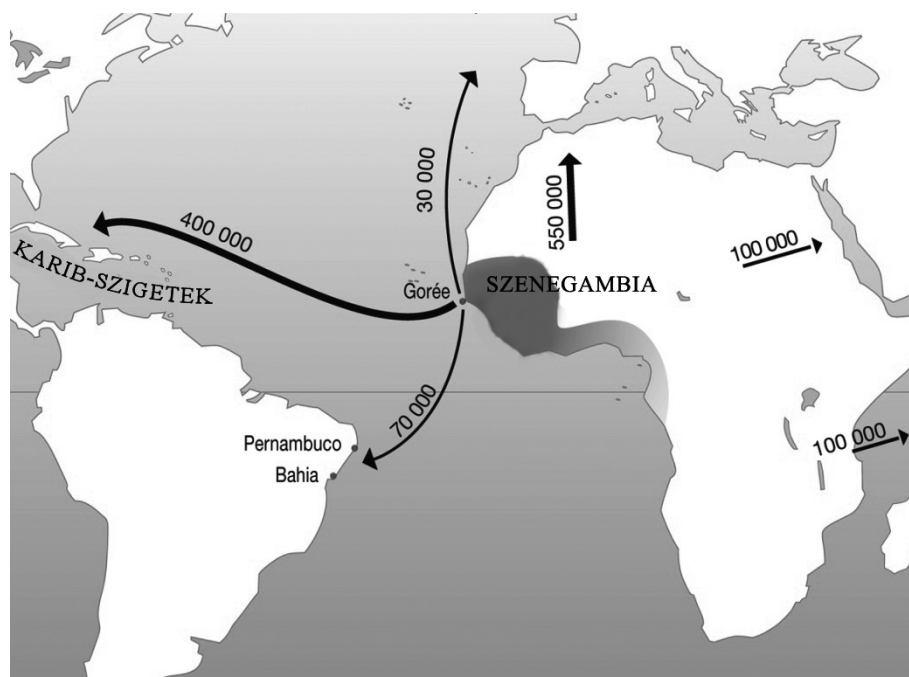
A válaszok elkészítése során **fogalmazvány** (piszkozat) készíthető!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	6	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	8	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	28	
	Osztószám 4	
Vizsgapont	7	

14. A feladat a XVI. századi gazdaságtörténethez kapcsolódik. (hosszú)

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a kapitalista világgazdaság kialakulását a XVI. század során! Elemzésében mutassa be a korszak új gazdasági jelenségeit!

A rabszolga-kereskedelem irányjai és az elhurcolt rabszolgák becsült száma a XVI. században

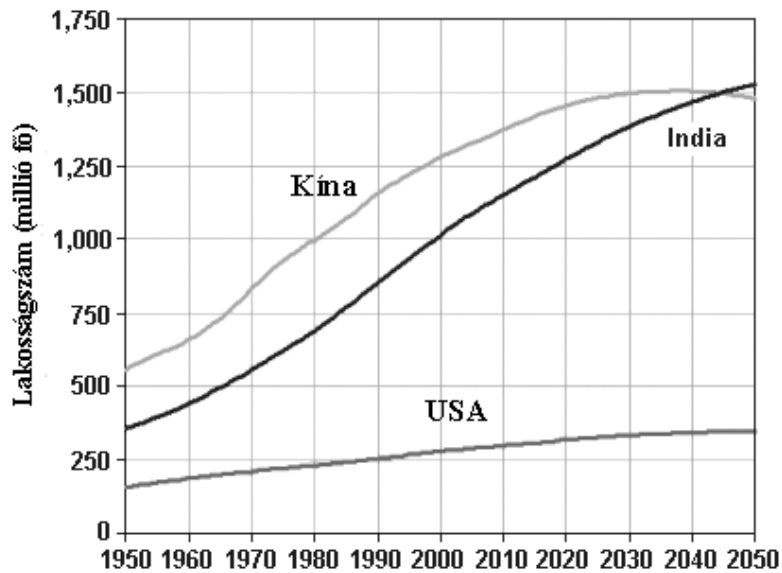
„A «burza» holland szó – amelynek jelentése erszény, pénzeszsák – került különböző utakon az európai nyelvekbe, pl. a franciába «bourse», az olaszba «borsa», a németbe «börse», az oroszba «burza» alakban. Jelentésük: "elfekvő készletek értékesítése", s ennek a jelentéstartalomnak a magyarban a börze kifejezés felel meg.

A XV-XVI. században a kereskedelem Európa-szerte gyökeres strukturális átalakuláson ment keresztül. A kereskedők kínálatában a luxusjavak (fűszerek, arany, selyem stb.) mellett megjelentek a mezőgazdasági tömegtermékek (állat, bőr, hal, gabona, bor stb.), és a (városi) kézműipar által gyártott termékek kereskedelme egyre bővült. Az ezeket forgalmazó árutőzsdék is elsősorban azokban a városokban

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	Osztószám 3	
Vizsgapont	16	

15. A feladat a jelenkori demográfiai válsággal kapcsolatos (rövid)
Vesse össze a források és ismeretei segítségével Kína és India demográfiai kilátásait!
Tárja fel a különbségek okait és azok politikai és gazdasági összefüggéseit!

A világ népességének alakulása (az ENSZ adatai és becslése)

„Ha semmi nem változik, századunk közepére Kína lakossága lesz a legöregebb a világon, öregebb a ma legöregebb lakosságú nyugati országénál is” (Pao Csang-ku demográfus, egyetemi tanár)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	Osztószám 3	
Vizsgapont	16	

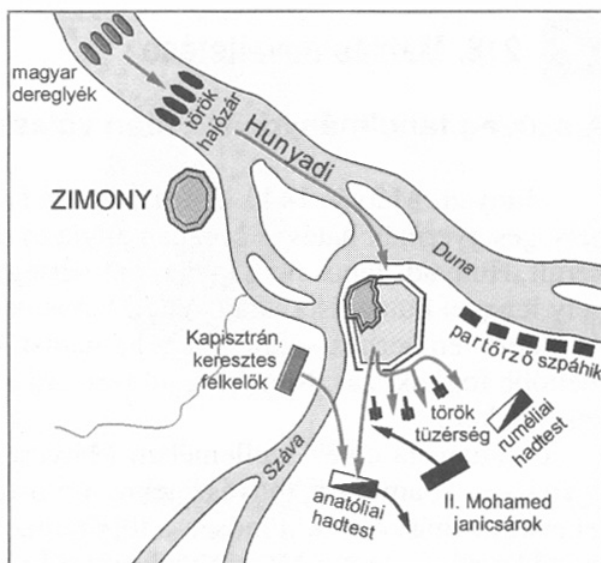
17. A feladat a középkori magyar társadalomtörténettel kapcsolatos. (rövid)

Mutassa be a források és ismeretei segítségével a magyarság társadalmának és életmódjának legfontosabb jellemzőit a X. század első felében! Válaszában a források alapján röviden térjen ki arra is, milyen történelmi elképzelések fogalmazódtak meg a kalandozások társadalomtörténelmi háttéréről!

„Szólnunk kell arról az [...] elképzelésről is, amely a kalandozásokat a pásztortársadalom válságából magyarázta. E nézet szerint a nomád magyar pásztortársadalom a honfoglalás után szűkebb területre szorult össze, aminek következtében a termelésből kiszorult szabad pásztorok rablóhadjáratokon igyekeztek életlehetőséget teremteni maguknak, elsősorban azért, hogy szántó-vető foglyokkal végeztették földjükön a földművelést. Amióta bebizonyosodott, hogy a honfoglaló magyarság köznépe földet is művelő félnomád volt, a munkaidőben távollevő kalandozó harcosok pedig zömmel a középrétegből kerültek ki, ez a magyarázat elvesztette alapjait.” (Györffy György, 1984)

„[A társadalom] élén szűk körű főnöki réteg jött létre, amely a kalandozó hadjáratokban további meggazdagodásának elsőrendű forrását látta. Ebbeli törekvése a társadalom zömét alkotó szabadok ellen irányult, akiknek rovására kívánt kivételezett helyzetbe kerülni. [...] A rendszeres hadi események révén az egyes főnökök körül egyre határozottabb körvonalakkal alakult ki olyan katonai kíséret, amely háborús időkben külső, békés időkben belső elnyomó funkciók ellátására volt alkalmas.” (Kristó Gyula, 1986)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

A nándorfehérvári csata vázlatja

„Megválasztatásod hírére szívünket oly vígság és meglegedés szállotta meg, hogy soká haboztunk, mily szavakkal fejezzük ki méltó módon érzelmeinket, melyeknek tolmácsolására a nyelv elégtelen. [...] Mert a mi örömünk annál inkább felülmúlja a másokét, mennél fájdalmasabbak voltak aggodalmaink fullánkjai, és mennél inkább bízunk Istenben, hogy lelkünk titkos sejtelmét valósítani fogja. [...] Fenséged felmagasztaltatásában imádságaink és könnyeink gyümölcsét látjuk. Fenséged személyében pedig Istennek emberét ismerjük föl, akit nemcsak Magyarországnak, hanem az egész keresztény világnak küldött [...]” (III. Calixtus pápa levele Hunyadi Mátyásnak)

„Mátyás tehát látva, hogy a töröktől csak a Száva választja el, úgy határozott, hogy a szent koronához méltó tettet hajt végre. Kipuhította a jajcaiak lelkületét, akik a török igáját nehezen viselték, hatalmas sereggel haladéktalanul átkelt a Száván, és elment Jajcához, mely a Szávától négy napos járőföldre fekszik. [...] [A várat] éjjel-nappal kezdte ostromolni. Minden módszerrel és leleményességgel, erővel, ígérettel, csselfogással szakadatlanul támadja. Végre a várkapitány, a harámbég, találkozózt kér a királytól; engedélyt kap, hogy felkeresse. [...] Végül is létrejött a megállapodás a vár átadásáról.” (Bonfini: A magyar történelem tizedei)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	Osztószám 3	
Vizsgapont	16	

19. A feladat a bécsi udvar és a magyar nemesség viszonyának alakulásával kapcsolatos. (rövid)

Mutassa be, mi jellemezte Mária Terézia és a magyar nemesség viszonyát!

„A tapasztalat bizonyítja, hogy az országgyűlések az uralkodóra mindig hátrányosak, ezért nem kell a rendeket összehívni. Viszont a körülmények természete szerint az egyes megyékhez kell fordulni, és azon kell lenni, hogy Őfelsége ott az alispánok és a kisnemesség útján minél erősebb befolyást nyerjen, és így elgondolásait ne a helyes útra szinte alig irányítható testületnél, hanem annak egyes tagjainál igyekezzék előkészíteni, és amikor bennük a hajlandóság elérte a szükséges fokot, csak akkor lehet az egész megváltoztatáshoz fogni. Ha ezt az eszközt a szükséges elővigyázattal és szívóssággal alkalmazzák, akkor néhány év alatt rendkívül sok hasznot lehet létrehozni. De kellő módon kell belekezdeni, és nem szabad megelegedni csupán az alázatos és az ügybuzgalomra valló szép szavakkal, hanem a tetteket kell nézni, és ezeket kell jutalmazni vagy büntetni.” (Kaunitz államkancellár előterjesztése Mária Teréziának 1761-ben)

*Az 1760-ban alapított
testőrség tagja*

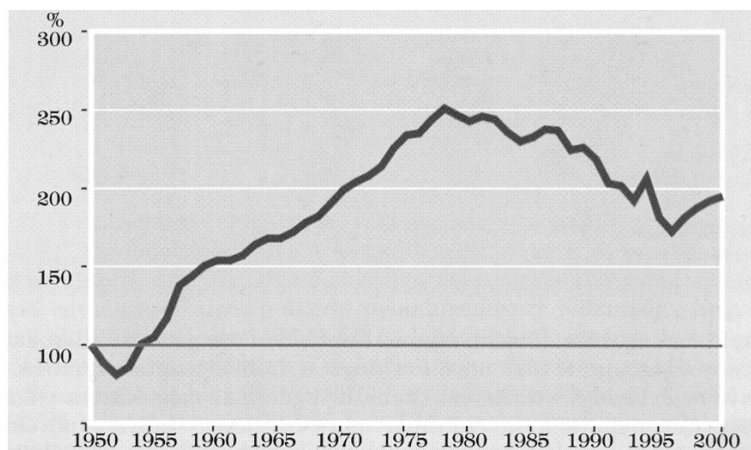
*Az 1764-ben
alapított
Szent István-
rend keresztje*

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	6	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	8	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	28	
	Osztószám 4	
Vizsgapont	7	

22. A feladat Magyarország második világháború utáni történetével kapcsolatos. (hosszú)
Mutassa be a Kádár-korszak társadalompolitikáját, és térjen ki a kor kultúrpolitikájának fő jellemzőire!

„A kispolgárság társadalmi befolyása messze túlmegy a létszámán; akarjuk, nem akarjuk, a munkásosztályra is befolyással van. [...] Van [egy-egy kispolgárok] valami iparendélyük, kiskereskedésük, autót tudnak venni, jobban élnek. Most legyek én radikális? Voltunk mi már radikálisak. Emlékezzenek, az összes kisiparos munkajogosítványát elvettük, meg az összes kiskereskedőnek. Mi volt az eredmény, mondják meg, mi volt az eredmény? Ugyanazt csinálta tovább a kispolgárság feketén és törvénytelenül, amit azelőtt törvényesen csinált. [...] Plusz halálos ellensége volt a Magyar Népköztársaságnak, és ártott neki, ahol tudott [...]” (Kádár János beszéde a Belügyminisztérium pártbizottságának ülésén, 1961)

Az egy főre jutó reálbér alakulása Magyarországon (1950–2000).
1950 = 100

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		maximális pontszám	elért pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok	Összesen	44	
	I. Elért pontszám egész számra kerekítve		
II. Szöveges kifejtendő feladatok	13. Nyugati és keleti kereszténység	7	
	14. Kapitalista világgazdaság	16	
	15. Demográfia	7	
	16. Szövetségi rendszerek	16	
	17. X. századi magyar társadalom és életmód	7	
	18. Hunyadiak törökellenes küzdelmei	16	
	19. Mária Terézia és a magyar nemesség	7	
	20. Széchenyi és Kossuth gazdasági elképzelései	16	
	21. Emberi jogok	7	
	22. A Kádár-korszak	16	
		Összesen	46
	II. Elért pontszám egész számra kerekítve		
	I. + II. Az írásbeli vizsgarész pontszáma	90	

javító tanár

Dátum:

	elért pontszám egész számra kerekítve	programba beírt egész pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok		
II. Szöveges kifejtendő feladatok		

javító tanár

jegyző

Dátum:

Dátum: